AKADEMIJA NAUKA I UMJETNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE
ODJELJENJE MEDICINSKIH NAUKA
CENTAR ZA KONTROLU BOLESTI I GEOZDRAVSTVENE STUDIJE

ZAKLJUČCI I PREPORUKE SA PRVE OTVORENE SJEDNICE CENTRA ZA KONTROLU BOLESTI I GEOZDRAVSTVENE STUDIJE

Prva otvorena sjednica Centra za kontrolu bolesti i geozdravstvene studije Odjeljenja medicinskih nauka ANUBiH-a, posvećena seksualnom i reproduktivnom zdravlju u vrijeme COVID-19 pandemije, održana je 17. 12. 2021. godine 13 sati u Velikoj sali Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Bistrik 7, Sarajevo.
U radu sjednice aktivno je učestvovalo 14 članova Centra i 14 predavača/ica: akademkinja Mirsada Hukić, prof. dr. sci. Teufik Goletić, prim. dr. med. Goran Čerkez, pomoćnik ministra za javno zdravlje FBiH, prof. dr. sci. Devleta Balić, prof. dr. sci. Feđa Omeragić, prof. dr. sci. Lejla Mešalić, mr. med. sci. Alma Kandić, prof. dr. sci. Osman Sinanović, doc. dr. sci. Igor Hudić, dr. med. sci. Mirza Kozarić, mr. sci. Irma Durmišević, prof. dr. sci. Monia Avdić, mr. sci. Jelena Grujović i prof. dr. sci. Mirza Ponjavić. Sjednicu je online pratilo 27 naučnika i zdravstvenih profesionalaca iz Sarajeva, Banja Luke, Mostara i Tuzle.

Nakon diskusije doneseni su sljedeći zaključci i preporuke:

Infekcija virusom SARS-COV-2 na različite načine utiče na reproduktivne trendove i reproduktivnu sposobnost muškaraca i žena. Na pojavu odgađanja planirane trudnoće pored straha od bolesti, vakcinacije i sl. utiču i socioekonomski faktori koji prate pandemiju.
Još uvijek "kratko" trajanje pandemije nije nam omogućilo da imamo potpuno jasna saznanja o uticaju infekcije SARS-COV-2 na reproduktivnu sposobnost muškaraca i žena. Prema dostupnim podacima može se zaključiti da infekcija virusom SARS-COV-2:

- utiče na spermatogenezu i dovodi do smanjenja kvaliteta sjemena,
- nema značajnog uticaja na reproduktivnu sposobnost žena tj. ne utiče na oogenezu i implantaciju,
- izaziva prolazan poremećaj menstraulnog ciklusa,
- ne smatra se seksualno prenosivom bolešću,
- vakcina ne utiče na reproduktivnu sposobnost niti žena niti muškaraca,
- nije dokazan štetan uticaj vakcine na tok trudnoće i perinatalni ishod.

Imajući u vidu gore navedeno, a s ciljem očuvanja i unapređenja reproduktivnog zdravlja i reproduktivne sposobnosti, donose se sljedeće preporuke:

- Vakcina je najbolji način prevencije štetnog uticaja infekcije SARS-COV-2 na reproduktivnu sposobnost. Ne postoje podaci koji bi dali prednost nekoj vrsti vakcine u odnosu na drugu.

- Ne odgađati vakcinaciju, jer nije dokazan štetni učinak vakcine na trudnoću, fetus i ishod trudnoće
- Svim parovima koji planiraju trudnoću preporučuje se završiti proces vakcinacije prije planiranja trudnoće. Ukoliko se trudnoća i desi, proces vakcinacije se može nastaviti tokom trudnoće prema predviđenom planu u dogovoru sa liječnikom.
- Ne odgađati trudnoću jer trudnoća ne povećava osjetljivost na infekciju Sars-Cov-2 niti je dokazan vertikalni prijenos infekcije sa majke na fetus.
- Ne treba odgađati proces liječenja neplodnosti u toku pandemije.
- Postupke liječenja neplodnosti provoditi prema stručnim vodičima koji se prilagođavaju epidemiološkoj situaciji i u dogovoru sa stručnim timom.
- Vanredne mjere, obrazac ponašanja i sociokulturni faktori mogu doprinijeti smanjenju incidence prijevremenih porođaja i spontanih pobačaja.
- Omogućiti trudnicama i Covid pozitivnim trudnicama redovne kontrole u ambulantama.
- Educirati obiteljske liječnike o stavovima i preporukama kad je u pitanju antenatalna zaštita u pandemiji.
- Obzirom na već objavljene studije o tome da placente zaraženih trudnica pokazuju neobičan patohistološki nalaz koji ukazuje na hipoperfuziju i upalu placente, planirati multicentričnu studiju u kojoj bi se kod zaraženih trudnica, posteljice analizirale i nadzirale ultrazvučno u toku trudnoće (Color doppler), patohistološki i mikrobiološki nakon porođaja.
- Podržati dojenje i direktnu njegu bebe uz nošenje zaštitnih maski.
- Promovisanje organizovanja skrininga cervikalnog karcinoma i karcinoma dojke u BiH.
- Kontinuirano raditi na dizanju svijesti o značaju HPV infekcije za zdravlje žena i muškaraca.
- Pilot projekat HPV vakcinacije dječaka i djevojčica u nekoliko gradova Federacije (Sarajevo, Tuzla, Mostar, Zenica, Bihać).
- Istražiti učestalost i tok HPV-infekcije kod pacijentica zaraženih sa Sar-Cov-2.
- Osnivanje kabineta za perimenopauzu i postmenopauzu pri dispanzerima za žene (tamo gdje ih nema) u cilju bržeg pružanja usluga dijagnostike premalignih oboljenja endometrijuma i ranih stadijuma raka jajnika ili bržeg upućivanja ovih pacijentica u ustanove koje mogu pružiti navedene usluge.

Svakodnevno se sazanja o uticaju SARS-COV-2 na reproduktivnu sposobnost unapređuju te se i preporuke mogu dopunjavati.

Mirza Ponjavić
Sekretar Centra

Akademkinja Mirsada Hukić, s. r.
Direktorica Centra